

JANUARI 2004 • EO-ENHETEN

Översyn av personal i
utvecklingssamarbetet

Sidafinansierade personalinsatser via enskilda organisationer

Innehållsförteckning

Förkortningar	2
1 Inledning	3
1.1 Syfte	3
1.2 Definitioner och avgränsningar	3
1.3 Genomförande och metod	4
1.4 Om rapporten	5
2 Utsänd personal	6
2.1 Ålder	7
2.2 Kön	9
2.3 Nationalitet	9
2.4 Utbildningsnivå	10
2.5 Utbildningsinriktning	10
2.6 Antal år i utvecklingsländer	11
3 Placeringar	13
3.1 Land	13
3.2 Stationeringsperiod	16
3.3 Medföljande	16
3.4 Sektor	16
3.5 Huvudsaklig funktion	17
3.6 Samarbetsorganisation	19
3.7 Koppling till svenskt projekt	20
4 Kostnader och finansiering	21
4.1 Kostnader	21
4.2 Finansiering	22
5 Lokal personal	25
6 Praktikanter	28
7 Slutord	30
Bilaga 1: Uppdragsbeskrivning	32

Förkortningar

AG	Afrikagrupperna
DESO	Avdelningen för Demokrati och Social utveckling, Sida
IAS	International Aid Sweden
LO/TCO	LO/TCOs biståndsnämnd
OPC	Olof Palmes Internationella Centrum
MR	Mänskliga rättigheter
PMU	Pingstmissionens u-landshjälp
RB	Rädda Barnen
RELA	Avdelningen för Latinamerika, Sida
SEKA	Avd. för samverkan med enskilda org. och humanitärt bistånd och konflikthantering, Sida
SHIA	Svenska Handikapporganisationernas Internationella Biståndsförening
Sida	Swedish International Development Cooperation Agency
SK	Svenska Kyrkan
SMR	Svenska Missionsrådet
SNF	Svenska Naturskyddsföreningen
SRK	Svenska Röda korset
UBV	Utbildning för biståndsverksamhet
UG	Kooperation Utan Gränser

Utgiven av Sida 2004

Avdelningen för samverkan med enskilda organisationer och humanitärt bistånd

Författare: Lennart Peck, Mats Forsberg

Tryckt av Edita Sverige AB, 2004

Artikelnummer: SIDA3417sv

ISBN Denna publikation kan laddas hem/beställas från www.sida.se/publikationer

1 Inledning

En stor del av svenska enskilda organisationers bistånd utgörs av personalinsatser. Det handlar om såväl volontärer som handläggare på kontor i samarbetsländerna, långtidsutsända experter, praktikanter och lokal personal. Sida, som finansierar en stor del av denna personal, har tillsammans med organisationerna inlett en ”översyn av personal i utvecklingssamarbetet”¹. Översynen syftar bland annat till att identifiera framtida utmaningar och att utforma ett gemensamt förhållningssätt för personalinsatser.

1.1 Syfte

Som ett led i översynen har Sida beställt en kartläggning som skall ge en bild av omfattningen av personal i fält, vilka kategorier som finns samt kostnader för dessa och utnyttjat anslag. Kartläggningen avser år 2002. Den kommer att utgöra en delrapport i den större översynen.

Studien är rent beskrivande. Ambitionen har varit att ge en övergripande bild, inte att gå in i detaljer. För uppdragsbeskrivning, se bilaga 1.

1.2 Definitioner och avgränsningar

Begrepp som ”personalbistånd” och ”personalinsatser” har ingen given definition och vi ska därför peka på de gränsdragningarna som gjorts i denna studie.

Kartläggningen har omfattat:

- personal som gjort en insats i samarbetslandet. Den omfattar alltså inte Sida-finansierad personal på hemmakontor i Sverige.
- personal av alla nationaliteter, såväl svenskar som personer från samarbetslandet och tredje land. Dock är lokalanställd personal med lägre befattningar (t.ex. chaufförer och nattvakter) exkluderade från kartläggningen.
- personal anställd av den svenska organisationen. Personal som finansieras med Sida-medel men som är formellt anställd en lokal eller annan organisation omfattas inte av kartläggningen.
- personal som arbetat i samarbetslandet under minst tre sammanhängande månader. Kartläggningen omfattar alltså inte korttidsinsatser.

¹ Se projektbeskrivning för ”Översyn av personal i utvecklingssamarbetet”, SEKA, 2003-09-08.

- personal som finansierats helt eller delvis med Sida-medel, oavsett Sida-anslag eller Sida-avdelning. Sida-finansierade personal som finansieras helt med organisationernas egna medel ingår inte i kartläggningen.

Med volontär avses en person som varit finansierad över Sidas volontärbidrag.

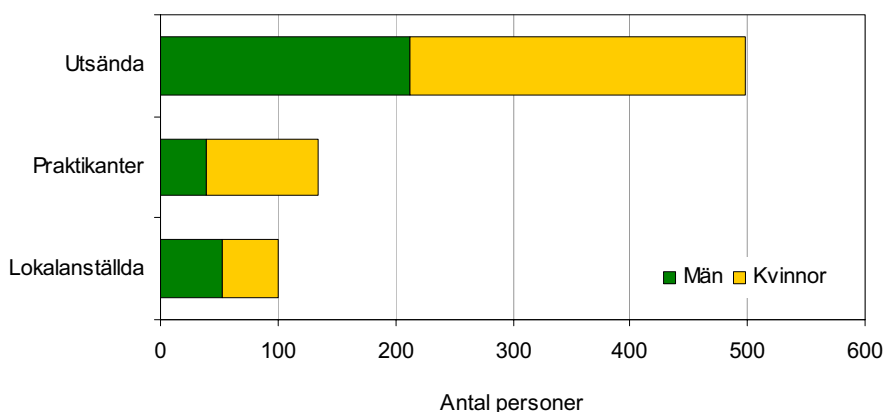
Som praktikant avses en person som finansierats över Sidas praktikantbidrag.

Med lokal personal avses personer med samma nationalitet som samarbetslandet, formellt anställd av den svenska organisationen.²

Med utsänd personal avses personer från Sverige eller annat land som arbetat i samarbetslandet, såväl volontärer som övriga, dock ej praktikanter och personer från samarbetsland.

Med dessa definitioner fanns under 2002³ 497 utsända, 135 praktikanter och 100 lokalt anställda.

Diagram 1: Antal personer i undersökningen

1.3 Genomförande och metod

Kartläggningen har genomförts av Lennart Peck, Boman & Peck Konsult AB samt Mats Forsberg, Statisticon AB, upphandlade inom Sidas ramavtal med Jarskog Konsult AB. Uppdraget påbörjades i maj 2003 och har omfattat fem arbetsveckor.

Kartläggningen har skett som en enkätundersökning. Organisationerna har ombetts inkomma med uppgifter om sin personal enligt ett fastställt format. Detta har kompletterats med intervjuer per telefon.

Arbetet inleddes med att, tillsammans med Sida, fastställa de variabler som skulle ingå i undersökningen. Utifrån detta utarbetades en enkät som testades på fyra organisationer varefter justeringar gjordes.

Utskick till de fjorton ramorganisationerna samt ett antal icke ramorganisationer⁴ gjordes i slutet av juni. Organisationerna ombads att svara senast 30 september.

² Personal från samarbetslandet men boende i Sverige och som rest ut som volontärer har ej betraktats som lokalanställda.

³ I ett fåtal fall har en och samma person haft två placeringar under året. De har då räknats som två "personalinsatser".

⁴ Identifierade av Sida.

Samtliga 14 ramorganisationer har svarat. Två av dessa (LO/TCO samt Svenska Naturskyddsföreningen) har dock ingen personal som faller inom grupperna ovan. Av icke-ramorganisationer har svar inkommit från fyra organisationer⁵.

1.4 Om rapporten

Rapporten ger först en allmän beskrivning av den utsända personalen med avseende på ålder, kön, utbildning etc. (kapitel 2). Därefter redogörs för deras placeringar och arbetsuppgifter (kapitel 3). Slutligen visas kostnader och finansiering (kapitel 4). Lokalanställd personal och praktikanter behandlas separat (kapitel 5 och kapitel 6).

Rapporten presenterar huvuddragen i undersökningen med hjälp av diagram och kommentarer. Fullständiga tabeller finns tillgängliga i en separat tabellsamling.

Ett utkast till rapport presenterades för Sida och organisationerna i samband med rådslaget kring personal i bistånd i Härnösand, 2003-11-05. Samtliga ramorganisationer fick också utkastet per mail och gavs möjlighet att kommentera och korrigera sakfel och missförstånd. Kommentarer har inkorporerats i denna slutrapport.

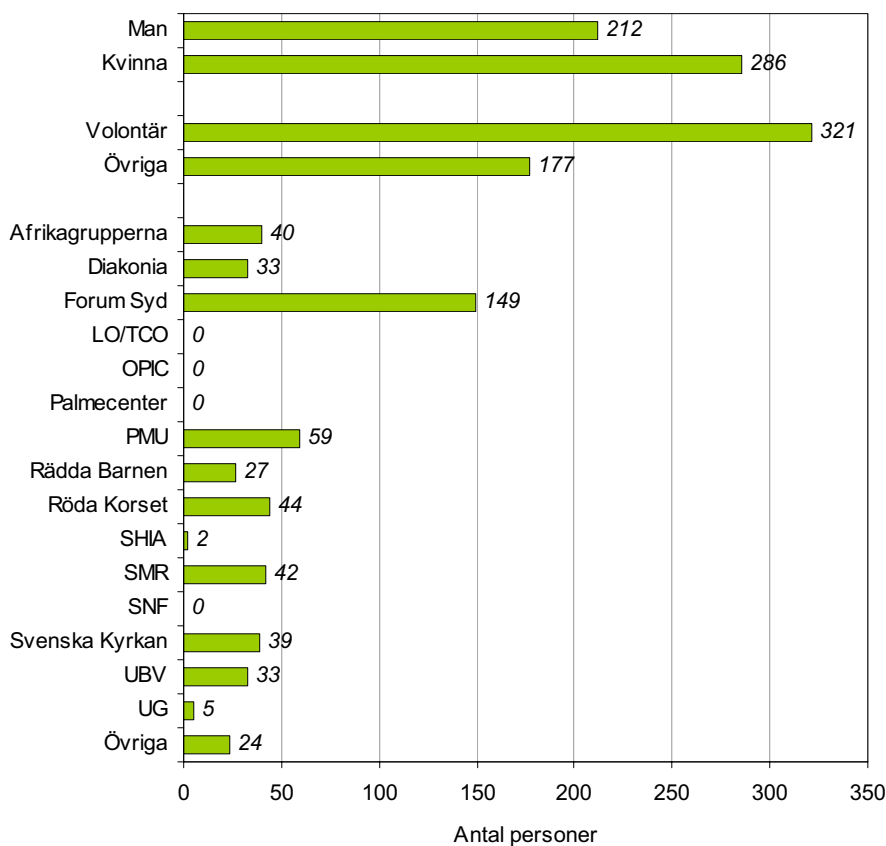
Vi vill rikta ett stort tack till organisationerna som vi vet har lagt ner mycket tid och möda på att sammanställa uppgifter för denna kartläggning!

⁵ International Aid Sweden, Kvinna till Kvinna, Raul Wallenberginstitutet och Svenska Helsingforskommittén. Svar från två organisationer uteblev.

2 Utsänd personal

Under år 2002 var 497 personer utsända av svenska enskilda organisationer, helt eller delvis med finansiering från Sida. Av dessa var 57% män och 43% kvinnor. Diagram 1 visar fördelning per kön, personalkategori och organisation.

Diagram 2: Utsänd personal, översikt

64% var finansierade med volontäranslag⁶ och resterande 36% med andra anslag. Fördelningen volontärer/övriga skiljde sig dock markant

⁶ Även om detta inte är en jämförande studie kan noteras att antalet volontärer i 1997 års volontäröversyn var 519. De stora volontärsändande organisationerna, som t ex SMR, Forum Syd och AG bekräftar nedgången som sägs hänga samman både med efterfrågan från Syd och ett kårare rekryteringsklimat i Sverige.

mellan organisationerna. Med få undantag var alla personer utsända av AG, PMU, SMR, SK och UBV volontärer. För Diakonia, Rädda barnen, Röda korset, SHIA, UG samt övriga organisationer var förhållandet det omvända. Forum Syd sände både ut båda personalkategorierna.

Antalet utsända kan relateras till de olika organisationernas totala Sida-anslag. Tabell 1 visar antal utsända per miljon kronor i Sida-anslag.

Tabell 1: Antal utsända i förhållande till Sida-anslag

Organisation	Anslag 2002 ⁷	Antal utsända	Antal utsända per miljon Sida-bidrag
Afrikagrupperna	26 500 000	40	1,5
Diakonia	215 768 000	33	0,1
Forum Syd	141 901 000	148	1,0
Kooperation utan gränser	68 900 000	5	0,1
LO/TCOs Biståndsnämnd	73 000 000	0	
Olof Palmes Int. Center	53 000 000	0	
PMU Interlife	99 836 000	59	0,6
Rädda Barnen	107 150 000	27	0,3
Röda korset	132 000 000	44	0,3
SHIA	29 000 000	2	0,1
Svenska kyrkan	71 974 000	39	0,5
Svenska Missionsrådet	123 111 000	42	0,3
Naturskyddsföreningen	4 000 000	0	
UBV	14 048 000	33	2,3

2.1 Ålder

De utsändas genomsnittliga ålder var 45,5 år. Kvinnorna var i snitt något yngre än männen, 44,4 resp. 47,1 år. Snittåldern för volontärer var 45,1 och för övriga 46,3.

⁷ Anslag kan avvika något från faktiskt förbrukade medel. För Diakonia och Röda korset anges i stället för anslag utbetalade medel.

Diagram 3: Ålder

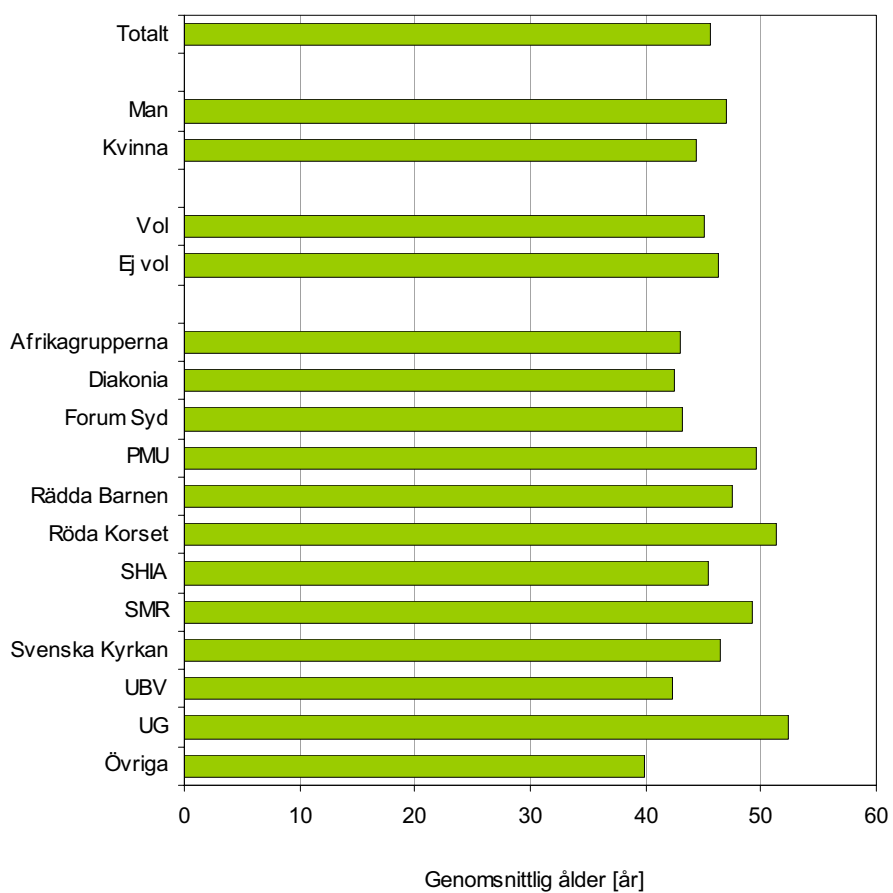
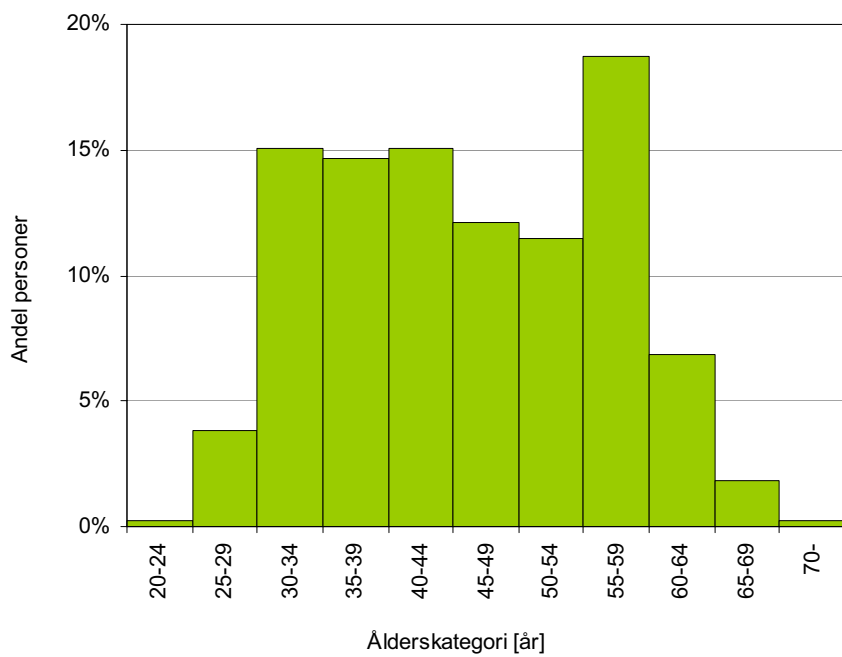

Diagram 4 visar åldersfördelningen bland de utsända.

Diagram 4: Åldersspridning

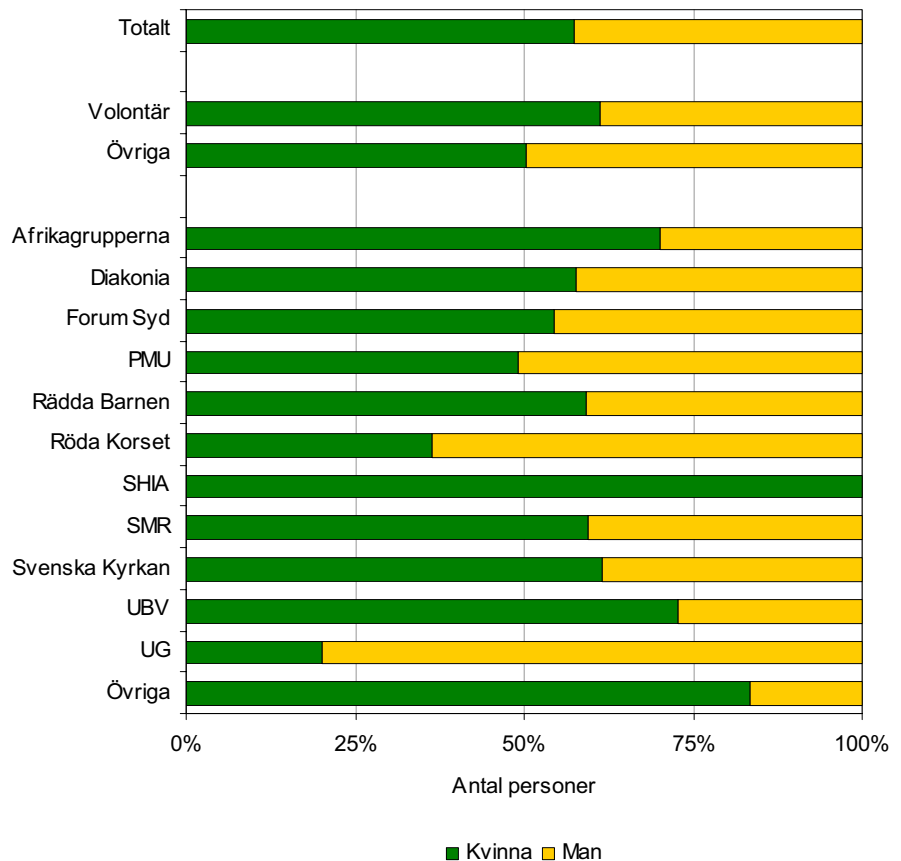

2.2 Kön

I gruppen som helhet var 57% kvinnor och 43% män. Bland volontärerna var 61% kvinnor och 38% män.⁸ Bland övriga var fördelningen män och kvinnor 50/50.

Könsfördelningen skiljer sig också mellan organisationerna. Inom Afrikagrupperna var 70%, UBV 73% och gruppen övriga organisationer 84% av de utsända kvinnor⁹. De enda två organisationerna med fler män än kvinnor var UG (20%) och SRK (36%).¹⁰

Diagram 5: Kön

2.3 Nationalitet

Av de utsända var 93% från Sverige, 4% kom från ett annat EU-land och 3% kom från annat land. (Observera att detta inte inkluderar lokal personal vilka redogörs för i kapitel 7.)

Bland volontärer var 97% utsända från Sverige, att jämföra med 85% bland gruppen övriga. Det var främst Diakonia och Rädda barnen som rekryterat utanför Sverige.¹¹

⁸ Orsakerna till detta har inte analyserats med några organisationer pekar på ett större intresse från kvinnor än män.

⁹ För SHIA var de två utsända kvinnor.

¹⁰ UBV och Afrikagrupperna är utpräglade volontärorganisationer till skillnad från SRK och UG.

¹¹ Varken Rädda Barnen eller Diakonia finansierar sin personal med volontärslaget.

2.4 Utbildningsnivå

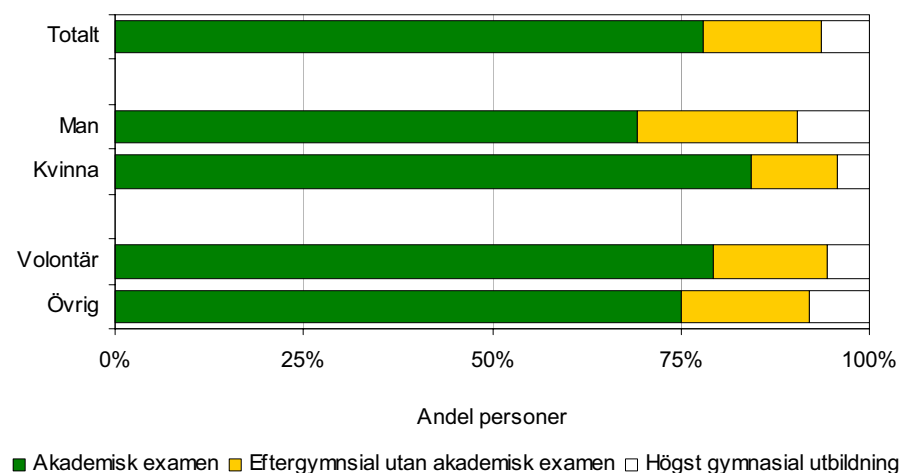
Den formella utbildningsnivån¹² bland de utsända kan beskrivas som hög. 78% hade akademisk examen och av dessa hade 2,5% dessutom forskarutbildning. 16% hade eftergymnasial utbildning utan akademisk examen. 6% hade högst gymnasial utbildning.¹³

Utbildningsnivån skiljde sig mellan olika organisationer. Personer utsända av UBV, Afrikagrupperna, Diakonia och SHIA (2 individer) hade högst utbildningsnivå. 90–100% av de utsända i dessa organisationer hade akademisk examen eller forskarutbildning.

Utbildningsnivån bland volontärer var något högre än bland icke-volontärer. Här var det i hög grad volontärer från AG och UBV som drog upp snittet.

Utbildningsnivån skiljde sig också mellan män och kvinnor. Relativt sett hade fler kvinnor än män akademisk examen medan fler män än kvinnor hade eftergymnasial utbildning utan examen eller högst gymnasial utbildning.

Diagram 6: Utbildningsnivå

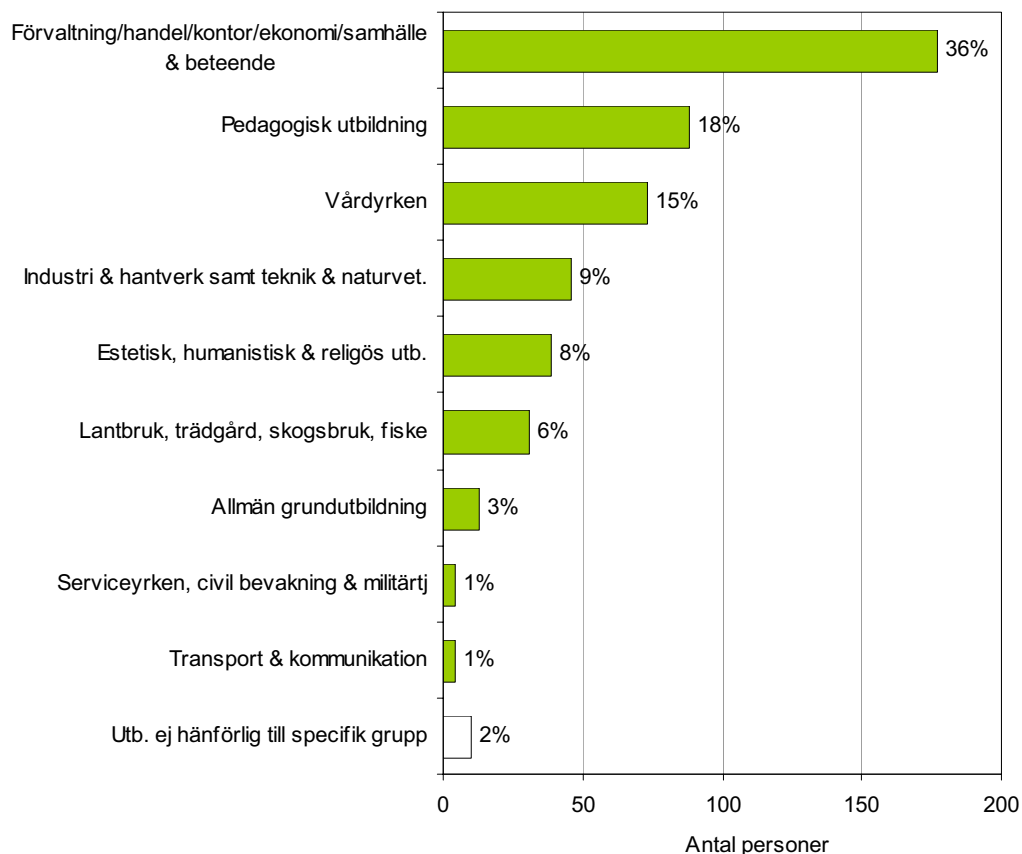
2.5 Utbildningsinriktning

Diagram 4 visar de utsändas utbildningsinriktning (enligt SCB:s klassificering). Som framgår hade flertalet av de utsända en utbildning inom förvaltning, handel & kontor samt ekonomi, samhälls- och beteendevetenskaper. Näst vanligast var pedagogisk utbildning följt av vårdyrken.

¹² Observera att utbildningsnivå inte kan likställas med en persons kompetens.

¹³ Endast 0,6% hade förgymnasial utbildning.

Diagram 7: Utbildningsinriktning

Män (samt icke-volontärer) hade i högre grad än kvinnor (samt volontärer) utbildning inom industri, hantverk, teknik och naturvetenskap samt lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske. Kvinnor (samt volontärer) hade i högre grad än män pedagogisk utbildning och vårdutbildning.

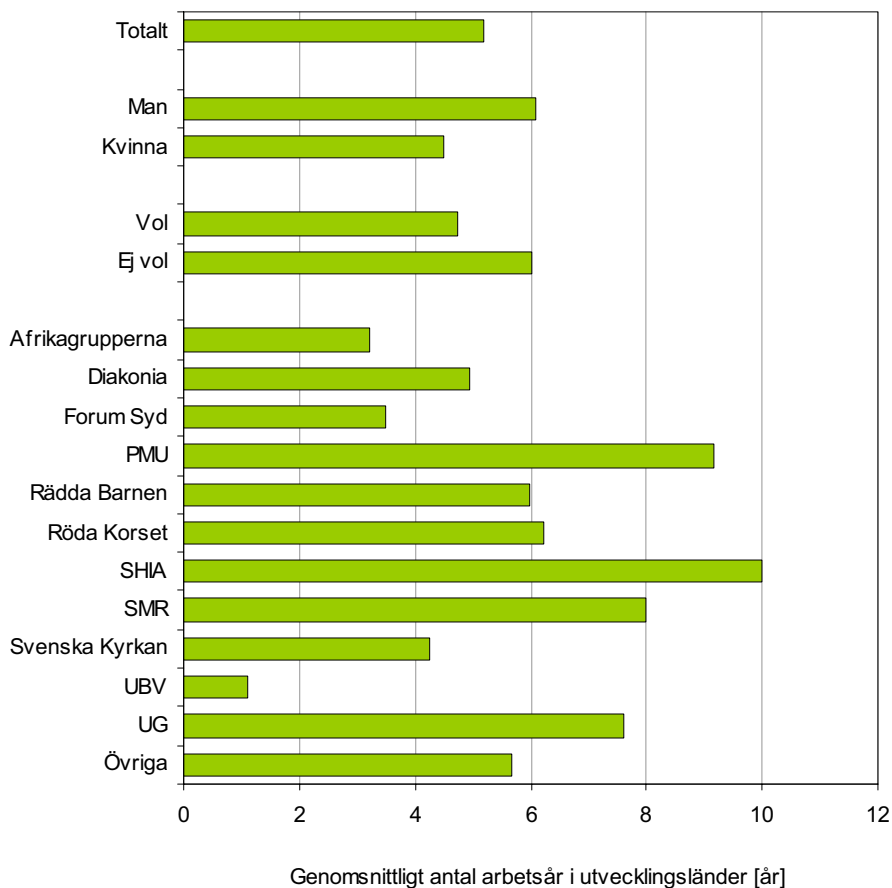
Skillnaderna mellan organisationerna i fråga om utbildningsinriktning var påtagliga (se tabellsamlingen).

2.6 Antal år i utvecklingsländer

De utsända hade i genomsnitt 5,2 års arbetserfarenhet i utvecklingsländer (före 2002).

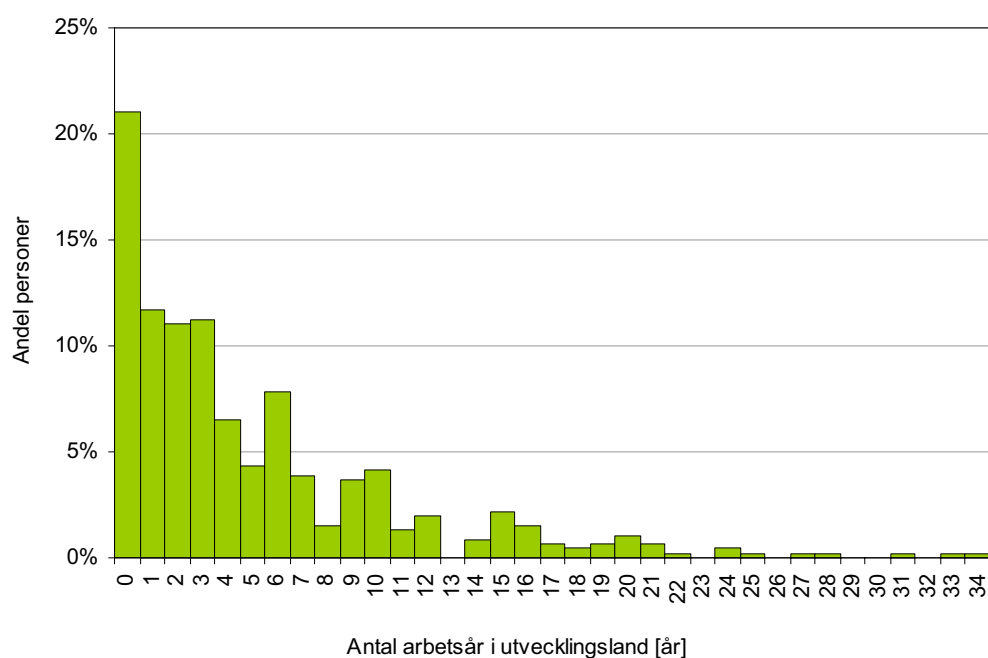
Genomsnittet för kvinnor var 4,5 år och för män 6,1 år. Snittet för volontärer var 4,7 år och för övriga 6,0 år. Flest års arbetserfarenhet hade de utsända från SHIA (10 år), PMU (9,2 år och SMR (8 år). Lägsta antal år hade personalen i UBV (1,1 år) och AG (3,2 år).

Diagram 8: Arbetsår i utvecklingsländer

Medianvärdet avseende arbetsår var 3 år. Att medelvärdet är högre beror på ett relativt litet antal personer med lång erfarenhet från utvecklingsländer. Diagram 7 visar fördelningen av antalet arbetsår bland samtliga utsända.

Diagram 9: Arbetsår i utvecklingsländer, spridning

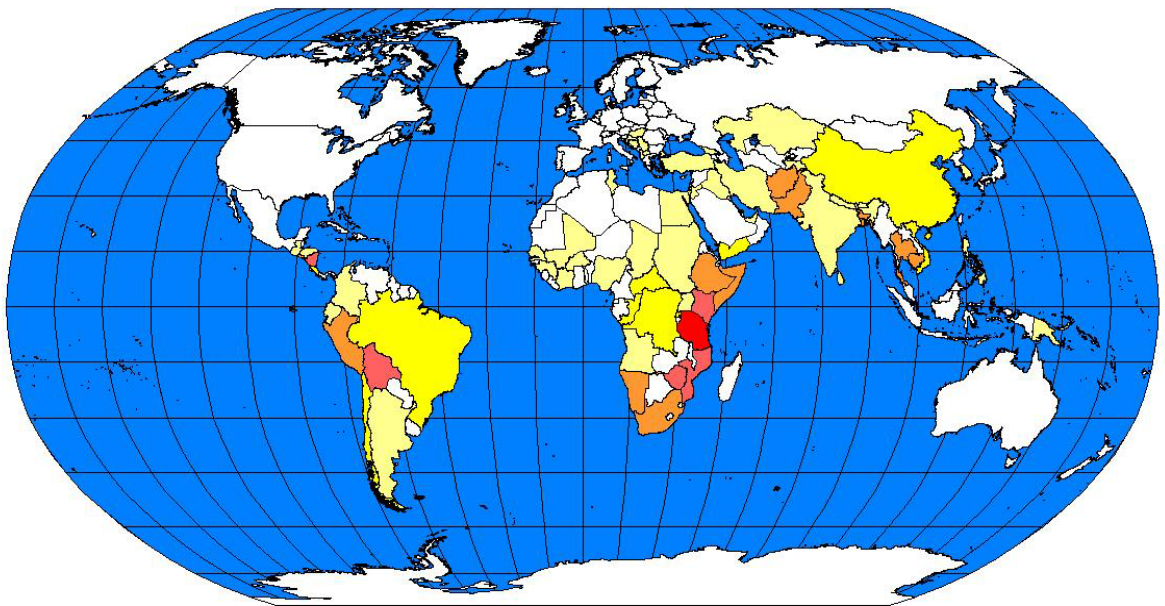

Bland de som hade varit längst fanns flertalet inom Diakonia, SMR, PMU och UG.

3 Placeringar

3.1 Land

De utsända var stationerade i 78 olika länder. Kartan nedan visar antal utsända per land.

Den procentuella fördelningen per region framgår av tabell 2:

Tabell 2: Procentuell andel per region

Region	Procentuell andel
Afrika	51%
Latinamerika	23%
Asien	16%
Mellanöstern	4%
Öst- och Centraleuropa	6%

Tabell 3 visar antal personer i länderna med flest placeringar.

Tabell 3: Länder, 20 i topp

Land	Antal placeringar
Tanzania	47
Zimbabwe	25
Nicaragua	25
Moçambique	22
Bolivia	21
Kenya	20
Bangladesh	17
Sydafrika	17
Etiopien	15
Kambodja	15
El Salvador	14
Pakistan	13
Somalia	13
Namibia	12
Thailand	12
Peru	11
Afghanistan	10
Brasilien	9
Kina	8
Chile	7

3.2 Stationeringsperiod

Den genomsnittliga stationeringsperioden för de utsända var 28 månader.¹⁴

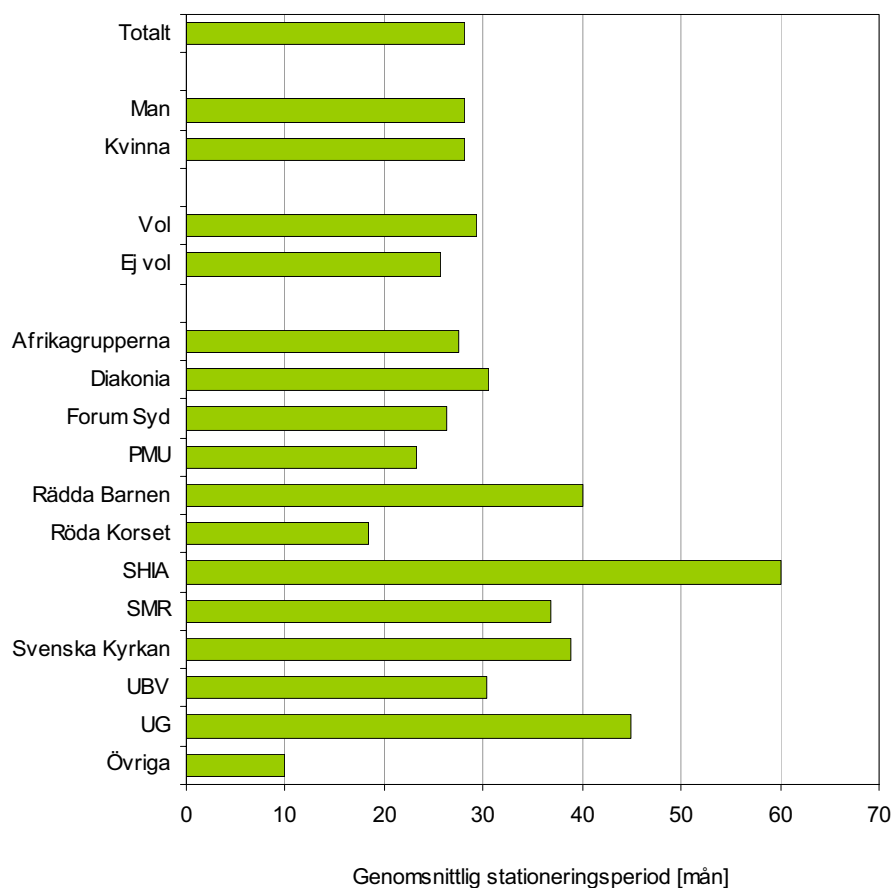
Den genomsnittliga perioden var ungefär lika lång för män som för kvinnor.

Volontärerna var i genomsnitt ute något längre (29 månader) än övriga (26 månader).

Betydande skillnader kan ses mellan olika organisationer. Personal från SHIA, UG, SMR och SK var genomsnittligt ute längst. Personal från SRK och gruppen övriga organisationer var ute kortast period. Praktiskt taget samtliga utsända arbetade heltid.

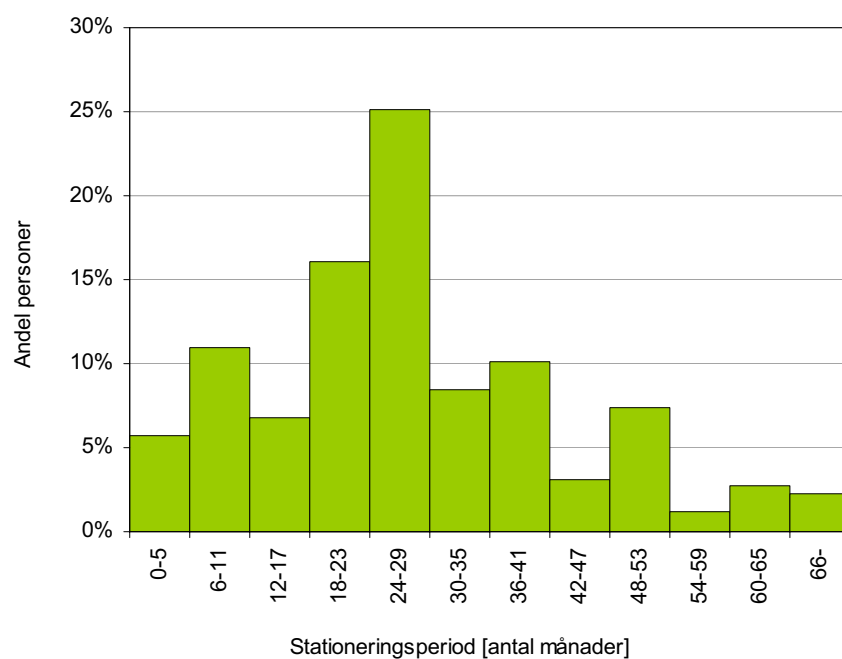
¹⁴ Denna beräkning avser de personer för vilka det fanns angivet såväl start- som slutdatum. Personer med tillsvidareanställning saknar slutdatum och omfattas således inte av beräkningen. Observera att uppgifterna endast avser den aktuella stationeringen och inte eventuella tidigare tjänster i samarbetslandet.

Diagram 10: Stationeringsperiod

Medianen avseende stationeringsperiod var dock lägre än medelvärdet: 24,5 månader. Skillnaden beror på att vissa personer med mycket lång stationeringsperiod drog upp snittet. Spridningen i fråga om stationeringsperiod framgår av diagram 11.

Diagram 11: Stationeringsperiod, spridning

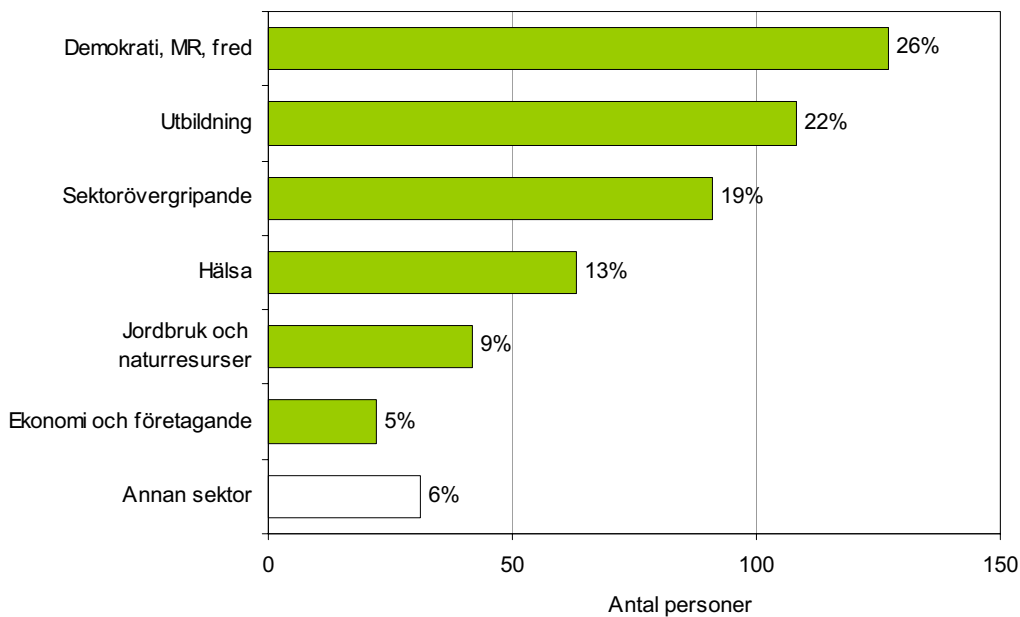
3.3 Medföljande

Knappt hälften (47%) hade en eller flera medföljande under stationeringen. Siffran var högre för män (58%) än för kvinnor (39%). Den var också något högre för volontärer (49%) än för övriga (45%).

3.4 Sektor

Diagram 12 visar inom vilka sektorer personerna arbetade. Vanligast var Demokrati, mänskliga rättigheter (MR) och fred, följt av utbildning, samt sektorövergripande.

Diagram 12: Sektor

Det var vanligare bland kvinnor än män att arbeta inom hälsa och utbildning samt demokrati/MR/fred. Å andra sidan var det vanligare bland män än kvinnor med arbete inom jordbruk och naturresurser samt sektorövergripande arbete.

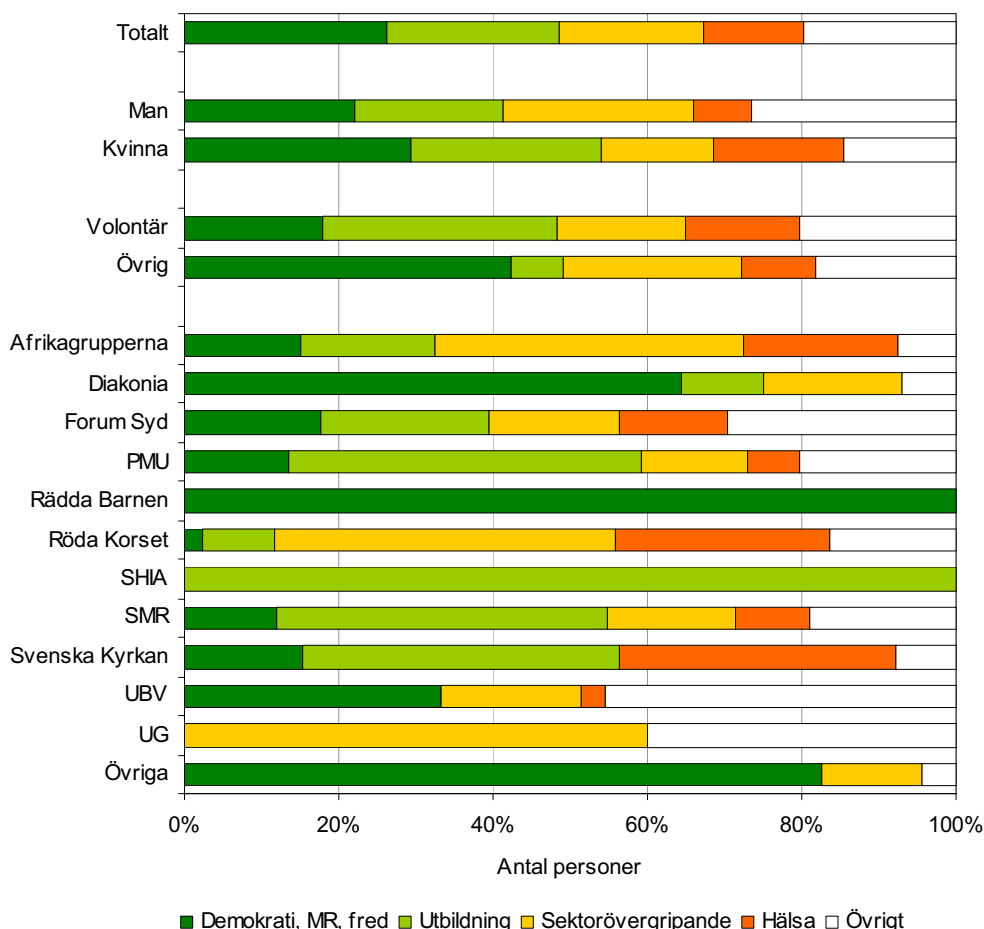
Volontärer var överrepresenterade inom utbildning och hälsa. Icke-volontärerna var överrepresenterade inom Demokrati/MR/fred¹⁵ samt sektorövergripande.

Skillnaderna var också betydande mellan olika organisationer, som framgår av diagram 13.¹⁶

¹⁵ Detta speglar delvis det stora antalet utsända från Rädda barnen och Diakonia vilka inte är volontärer.

¹⁶ Organisationernas sätt att själv definiera sin egen verksamhet spelar in här. Rädda barnen, som arbetar för barns rättigheter, definierar t ex all sin verksamhet som ett stöd till mänskliga rättigheter, vilket förstås inte utesluter att det i detta kan ingå t.ex. utbildnings- eller hälsoinsatser.

Diagram 13: Sektor, per kön, personalkategori och organisation

3.5 Huvudsaklig funktion

Utsänd personal har självklart ofta många parallella uppgifter. Organisationerna har ombetts svara på vad de utsända haft för huvudsaklig funktion.

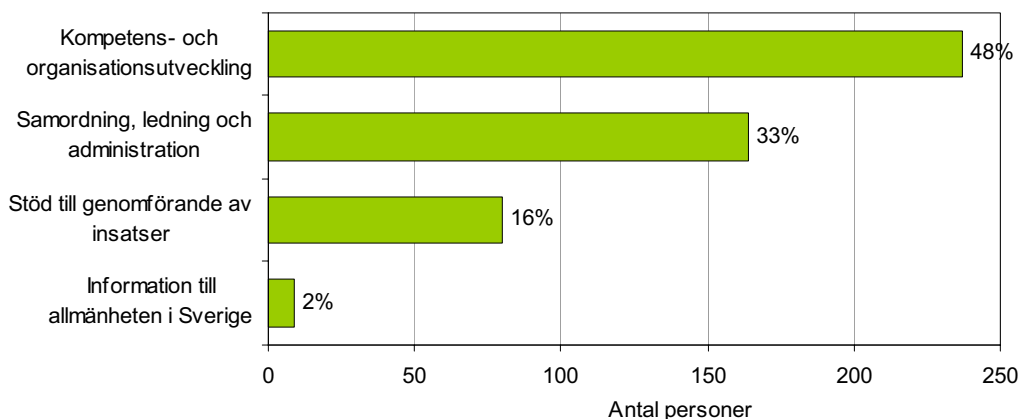
Det visar sig då att närmare hälften främst arbetat med kompetens- och organisationsutveckling. Kartläggningen går inte in i detalj på vad dessa personer har arbetat med men organisationernas egen benämning kan ge viss ledning: ”rådgivare”, ”organisationsutvecklare”, ”lärare”, ”pedagog” och andra yrkesbenämningar är vanligt förekommande.

Cirka en tredjedel arbetade med samordning, ledning och administration. Typiska tjänstebenenämningar var ”koordinatör”, ”provinshandläggare”, ”regional representant”, ”handläggare”, ”projektledare”, ”kontorschef” etc.

Endast en mindre del gav i första hand ett stöd till genomförande av insatser. Bland dessa fanns t. ex. ”hälsorådgivare”, ”projektledare”, ”barnmorska”, ”bokförare”, ”projektkoordinator”, ”vatten- och sanitetsdelegat” och liknande.

Ett fåtal arbetade främst med information till allmänheten i Sverige. De benämndes bl.a. ”infovolontärer”, ”informatörer”, ”utredare” och ”kontaktsekreterare”.

Diagram 14: Huvudsaklig funktion

Volontärerna arbetade i högre utsträckning med kompetens och organisationsutveckling än övriga, 57% mot 32% för gruppen övriga. Förhållandet var det omvända i fråga om samordning, ledning och administration, vilket var huvudsaklig funktion för 25% av volontärerna men 50% av övriga.

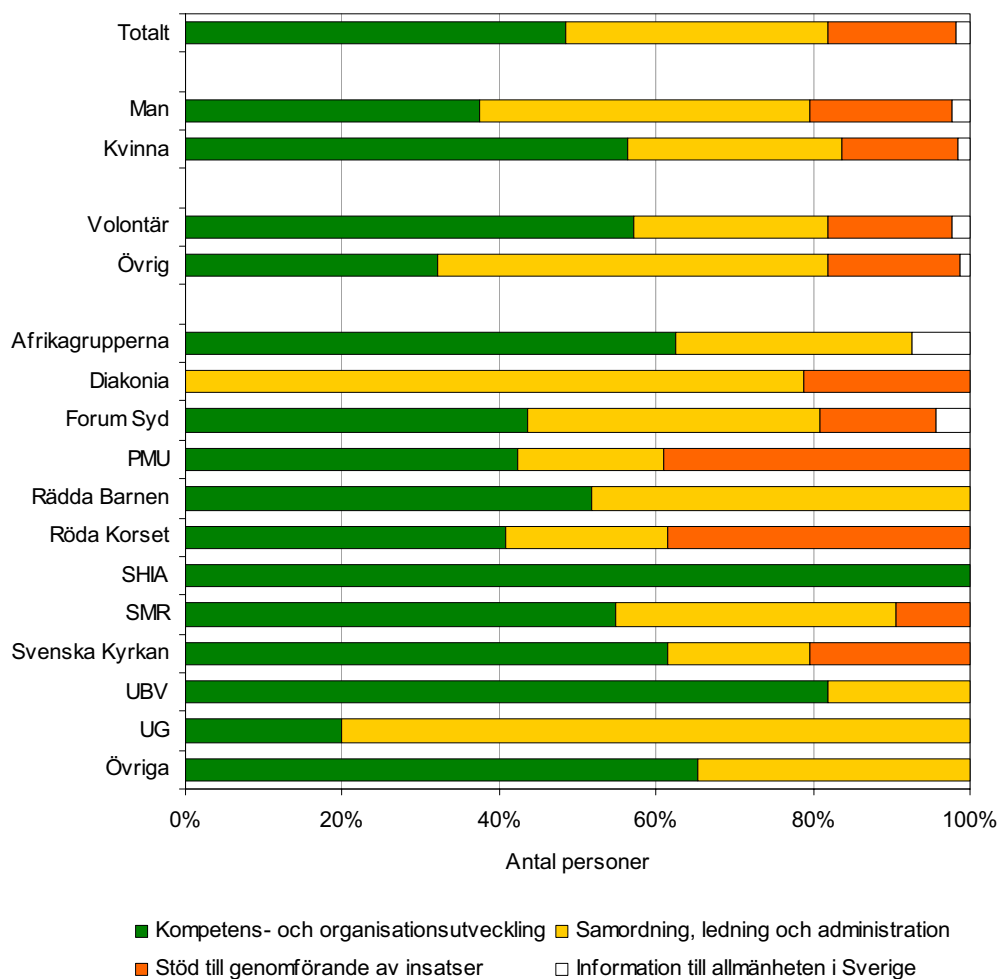
Det var relativt sett vanligare för kvinnor att arbeta med kompetensutveckling och för män att arbeta med samordning, ledning och administration.

De organisationer som hade flest personer engagerade i kompetens- och organisationsutveckling var SHIA (2 individer), UBV, AG, SK och gruppen övrigt.

UG, Diakonia och RB hade störst andel personer som primärt arbetade med samordning, ledning och administration. Detta torde spegla deras organisationsstruktur med lokala kontor till vilka man delegerat delar av administrationen. Snarare än "personalbistånd" i traditionell mening rör det sig ofta om handläggartjänster förlagda till samarbetslandet.

Organisationer med störst andel personer som arbetat med insatsgenomförande var SRK och PMU.

Diagram 15: Funktion, per kön, personalkategori och organisation

3.6 Samarbetsorganisation

62% av de utsända var placerade i en lokal organisation medan resten vanligtvis arbetade på organisationens egna regionkontor och liknande.¹⁷

Bland volontärerna var 74% varit placerade i en lokal organisation mot 40% för icke-volontärer.

Skillnaderna var betydande mellan de olika ramorganisationerna. Medan utsända från t.ex. SK, SMR, UBV, Forum Syd och AG i hög grad arbetade i sina partnerorganisationer arbetade Diakonia, RB, SHIA och UG snarare med dessa.

De organisationer man (i förekommande fall) var placerade inom var av mycket varierad art. 26% var placerad inom en religiös rörelse och 7% inom en statlig eller lokal myndighet¹⁸. 66% hade arbetat inom en ”organisation av annat slag”.

Den övervägande delen av personalen utsänd av SK, SMR och PMU var placerade inom religiösa organisationer, i allmänhet olika syster-samfund. 52% av Afrikagruppernas personal var placerade i en lokal eller statlig myndighet¹⁹. Personal från UBV, SRK, och gruppen övriga

¹⁷ Vad som avses med en ”lokal organisation” är delvis en tolkningsfråga och uppgifterna skall därför hanteras med viss försiktighet.

¹⁸ Främst i länderna Angola, Mocambique, Namibia, Sydafrika och Zimbabwe.

¹⁹ AG pekar på att det civila samhället kan stärkas även genom att man arbetar med myndigheter, t.ex. genom att öka läs- och skrivkunnigheten.

var uteslutande placerade i ”enskilda organisationer av annat slag.”²⁰
Det var även flertalet av personerna utsända av Forum Syd.

3.7 Koppling till svenskt projekt

77% av de utsända hade en tjänst knuten till ett svenskfinansierat projekt/program. Siffran var något lägre för volontärer: 71%. Det betyder att volontärerna i 29% av fallen utgjorde ”projekt” i sig själva, men att deras tjänster oftast var kopplade till annat svenskt stöd.

Bland icke-volontärer hade 88% tjänster knutna till svenskfinansierade projekt/program.

Skillnaderna var betydande mellan organisationerna. Personal från AG, Diakonia, RB, SK, och UG hade alla tjänster kopplade till svenska projekt/program. Inom UBV var endast 18% av tjänsterna kopplade till ett svenskfinansierat projekt/program.

²⁰ I UBVs fall är det primärt s.k. ”medlemsbaserade basorganisationer”. I SRKs fall arbetade personalen i lokala Röda Korsorganisationer.

4 Kostnader och finansiering

4.1 Kostnader

Genomsnittlig månadslön för samtliga utsända var 13 604 kr/mån. Medianen var 10 760 kr/månaden.

Lönen skiljde sig dock kraftigt mellan de som reste ut som volontärer (i högre grad kvinnor) och övriga. För volontärerna låg snittlönen på 9 058 kr²¹ medan den för övriga låg på 21 848 kr/mån.

Löneläget varierade också kraftigt mellan de olika organisationerna. Inte förvånande var det lägst i de organisationer som skickar ut volontärer (UBV, SMR, AG, Forum Syd, PMU) och högst bland de organisationer som sänder ut ”övriga” och/eller har en hög grad av egenfinansiering (som SRK och SK).

Kvinnor (överrepresenterade i gruppen volontärer) tjänade i snitt 12 423 kr/mån. Män (överrepresenterade i gruppen icke-volontärer) tjänade i snitt 15 196 kr/mån. Inom gruppen volontärer var skillnaden relativt liten. Bland dessa tjänade män i snitt 300 kr/mån mer än kvinnor men beroende på organisation kunde det slå både till männens och kvinnornas fördel. Inom gruppen icke-volontärer tjänade män i snitt 3 300 kr/mån mer än kvinnor och männen hade genomgående högre löner i samtliga organisationer.²²

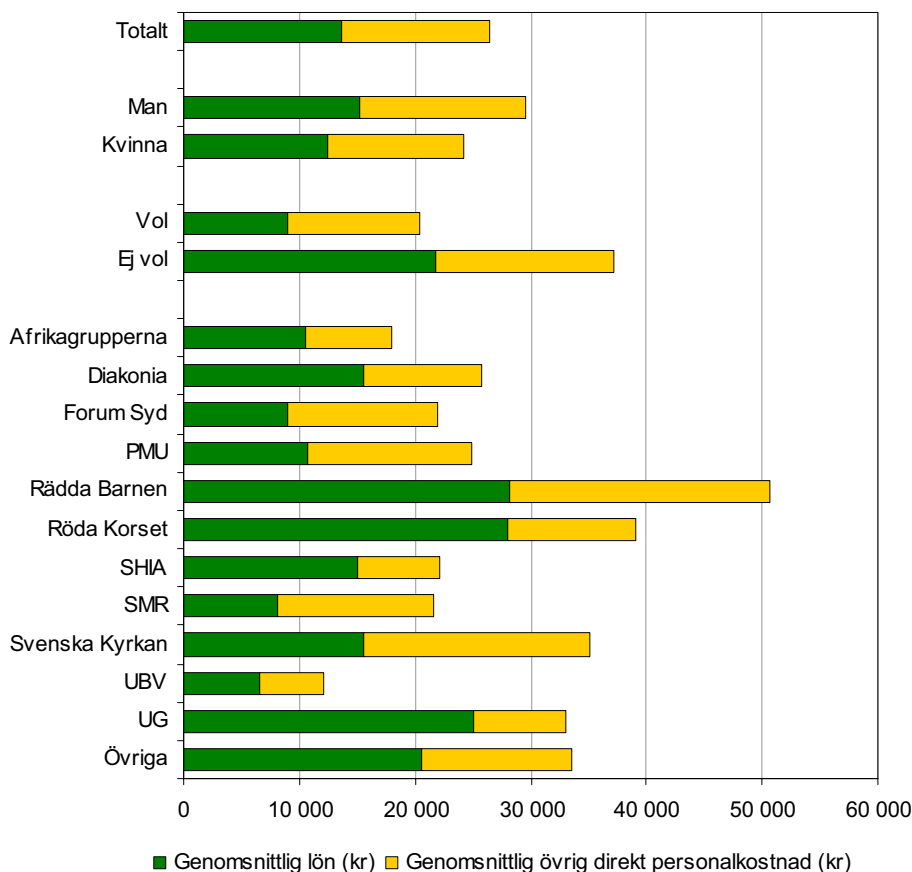
I undersökningen har organisationerna också blivit ombedda att uppge övriga direkta personalkostnader för tjänsten, såsom sociala avgifter, bostad, resor, sjukvård, försäkring och skolvavgifter. Hur man beräknar detta kan skilja sig mellan organisationerna och de uppgifter som har lämnats bör därför hanteras med försiktighet. De indikerar dock att de direkta personalomkostnaderna i allmänhet är i samma storleksordning personernas lön.

Den totala direkta personalkostnaden (lön + övriga direkta personalomkostnader) skulle, med de belopp som uppgetts, vara i snitt cirka 25 000 kr/mån. Medelvärde för volontärer blir 19 000 kr/mån och för övriga 36 000 kr/mån. I särklass lägst ”totalkostnad” hade UBV följt av Forum Syd och Afrikagrupperna.

²¹ Volontärschablon är fastställd till 6,9 basbelopp. Basbeloppet var 2002 38 800 kr, vilket ger 267 720 per år eller 22 310 per månad. Schablonen skall täcka lön, sociala kostnader, kostnader för rekrytering mm.

²² Här har inte analyserats varför det förhåller sig på det sättet. Det skulle kräva att man tittade närmare på t.ex. personernas ålder, utbildning, arbetsuppgifter mm.

Diagram 16: Kostnader

Med antagandet att i snitt 500 personer arbetade heltid under 2002 till en månatlig direkt kostnad av 25 000 kr skulle de totala direkta kostnaderna för utsända grovt kunna uppskattas till 150 miljoner kr.

4.2 Finansiering

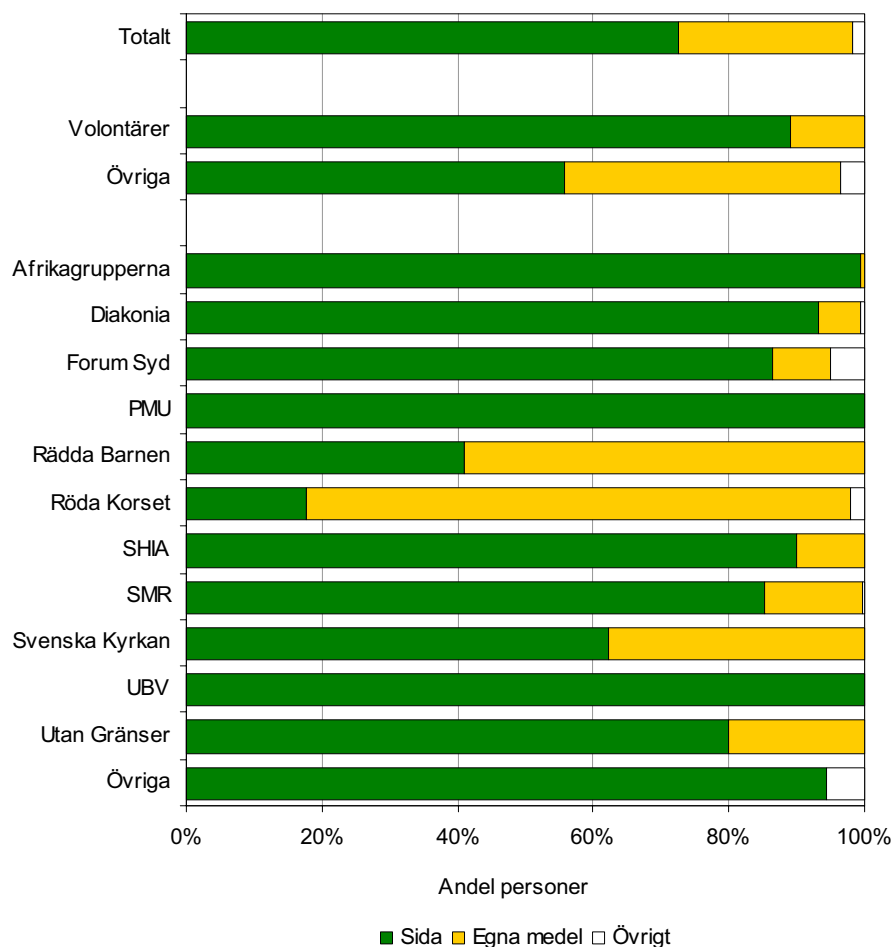
Den utsända personalen finansierades till 72% av Sida, till 26% av de svenska organisationerna och till 2% av annan internationell organisation. Finansieringen från lokala samarbetsorganisationer var marginell.²³

För volontärerna stod Sida för 89% av finansieringen²⁴ medan siffran för övriga var 56%.

²³ Utfallet av finansiering kan delvis bero på hur man redovisat finansiering av medföljande. I t.ex. PMUs fall ligger medföljandes finansiering nästan helt utanför redovisningen, därav den hundra procentiga Sidafinansieringen.

²⁴ Sidas volontärbidrag är heller inte kopplat till någon egeninsats.

Diagram 17: Finansiering

Andelen egen finansiering av personalen varierade kraftigt mellan organisationerna. Medan t.ex. SRK och Rädda barnen till största del finansierade personalen med egna medel, är den utsända personalen från andra organisationer helt eller nästan helt Sida-finansierad. Multipliceras den totala personalkostnaden (lön + direkta personalkostnader) med den andel som finansieras av Sida erhålls följande månadskostnad för Sida.

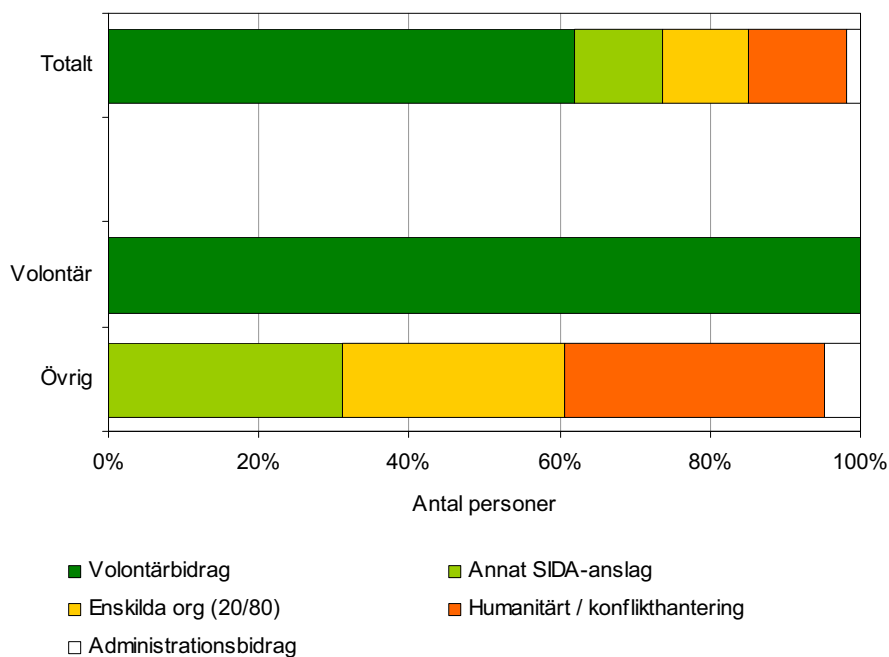
Tabell 4: Sidas andel av personalkostnaden

Organisation	Månadskostnad för Sida, kr
Afrikagrupperna	17 965
Diakonia	23 835
Forum Syd	16 061
Kooperation utan gränser	26 484
PMU Interlife	24 814
Rädda Barnen	20 715
Röda korset	7 049
SHIA	16 718
Svenska kyrkan	21 803
Svenska Missionsrådet	18 641
UBV	12 167
Övriga	33 301

Av Sida-finansieringen utgjordes 62% av volontäranslag, 11% av folkrörelseanslag (80/20), 13% humanitärt/konflikt, 2% administrationsbidrag och 12% övrigt Sida-anslag.

Medan volontärer definitionsmässigt var helt finansierade över volontäranslaget var fördelningen för övriga folkrörelseanslag 30% folkrörelseanslag, 35% humanitärt/konflikt, 5% administrationsbidrag, 31% annat Sida-anslag. Annat Sida-anslag härrörde främst från DESO och RELA.

Diagram 18: Sida-anslag

5 Lokal personal

Med lokalanställd personal avses personer från samarbetsländerna²⁵ som är formellt anställda av den svenska organisationen.²⁶ Utöver dessa finns ett mycket stort antal personer i samarbetsländerna som arbetar i Sida-finansierade projekt, anställda av partnerorganisationerna. Vidare finansierar organisationer, som t.ex. Röda korset och Rädda barnen²⁷, lokal personal på organisationernas nationella kontor, som dock inte har ett formellt anställningsförhållande med den svenska organisationen. Dessa personer inkluderas inte i kartläggningen men är viktiga att hålla i minnet.

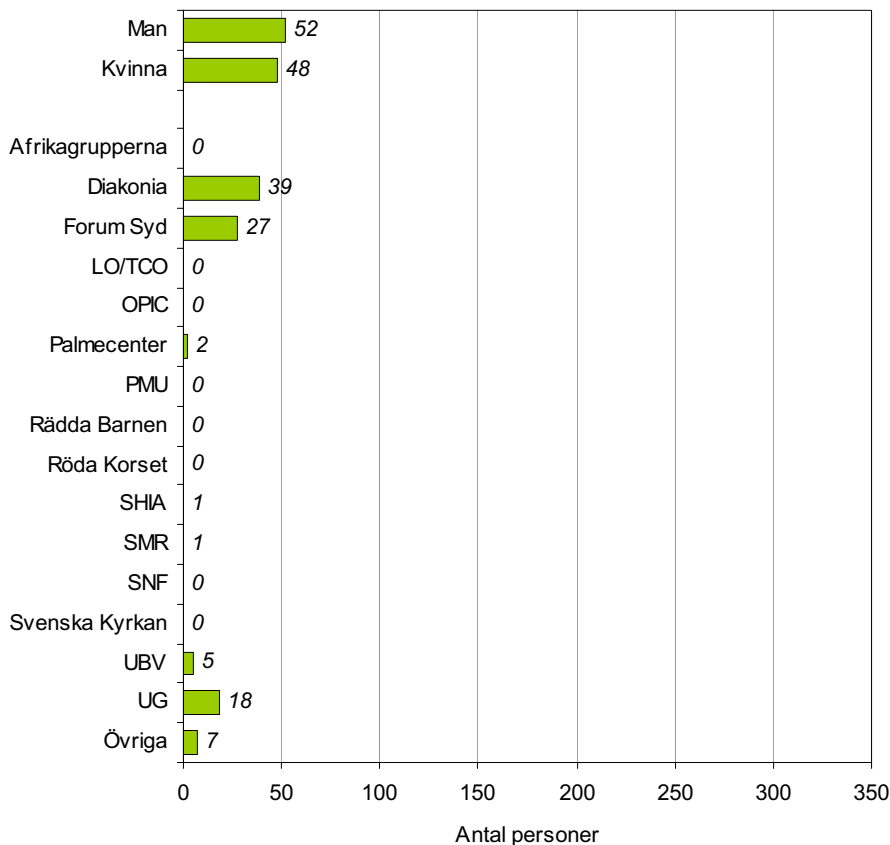
Under 2002 fanns 100 lokalanställda med den aktuella definitionen. Flertalet var anställda av Diakonia, Forum Syd och UG, vilka alla är organisationer med egna fältkontor. Diagram 19 visar fördelningen på kön och organisation.

²⁵ Personer födda i samarbetslandet men permanent boende i Sverige har betraktats som svenskar.

²⁶ Som nämndes inledningsvis omfattar undersökningen endast lokalanställd personal på mellannivå och uppåt. Det finns också ett fåtal organisationer som inte arbetar genom partnerorganisationer och därför har ett mycket stort antal egna lokalanställda. Svenska Afghanistankommittén hade t ex 250 personer på mellannivå och uppåt. Dessa finns av praktiska skäl inte med i undersökningen.

²⁷ Rädda Barnen hade under 2002 cirka 240 lokalt anställda.

Diagram 19: Lokal personal, översikt

Genomsnittsåldern var 36 år för kvinnor och 42 år för män.

62% hade eftergymnasial utbildning med akademisk examen, 21% eftergymnasial utbildning utan akademisk examen och 16% gymnasial eller förgymnasial utbildning.

59% av del lokalanställda hade en utbildning inom förvaltning/ekonomi/samhälls/beteendevetenskap. 12% hade allmän grundutbildning 7% utbildning inom industri/teknik/naturvetenskap, 7% inom lantbruk/skogsbruk/fiske.

29% arbetade inom demokrati/MR och fred, 28% sektorövergripande och 26% med jordbruk och naturresurser.²⁸

58% av de lokalanställda hade samordning, ledning och administration som huvudfunktion²⁹. Tjänstebenenämningarna tyder på att det i allmänhet rör sig om handläggartjänster och administrativa tjänster. 36% har fungerat som ett stöd till genomförande av insatser. 5% har primärt arbetat med kompetens och organisationsutveckling.

I praktiskt taget samtliga fall har tjänsten varit knuten till ett svenskfinsierat projekt/program. I få fall har personen varit placerad i en lokal organisation och i dessa fallen har det oftast rört sig om en lokal gren av en svensk organisation.

Organisationerna har i allmänhet inte uppgett längd för anställningen, vilket kan tolkas som att de flesta lokalanställda är tillsvidareanställda.

²⁸ Detta torde spegla bl.a. Diakonias starka inriktning på demokrati/MR samt UGs inriktning på jordbruk och naturresurser.

²⁹ Organisationernas tjänstebenenämningar tyder på att det främst handlar om administratörer.

Löner för lokal personal varierade kraftigt beroende på länder, tjänster mm. och lånar sig därför inte för statistisk beskrivning. Tillgängliga siffror pekar dock på att lönerna + direkta personalomkostnader i snitt skulle vara ungefär hälften av den för svenska utsända, dvs. drygt 11 000 kr/månad.

Kostnaden för lokalanställd personal finansierades till 82% av Sida, 13% med egna medel, 4% av annan internationell organisation och 1% av den lokala samarbetsparten.

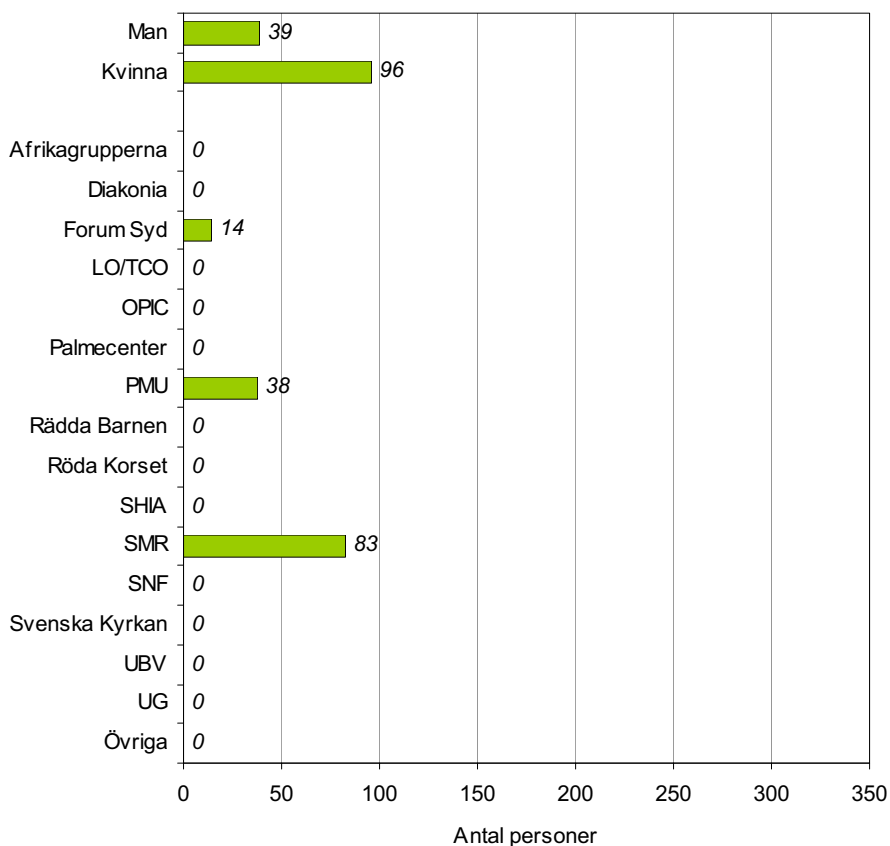
Fördelningen på olika Sida-anslag var Folkrörelseanslag (20/80) 47%, anslag från annan Sida-avdelning än SEKA 28%, humanitärt och konflikt 16%, volontärbidrag 2%, administrationsbidrag 6%.

6 Praktikanter

Med praktikanter avses personer utsända med praktikantbidrag. Enligt Sidas anvisningar är detta anslag avsett att ”upprätthålla och förnya den svenska resursbasen genom att ge ungdomar erfarenhet av utvecklingsländer och arbete i fält”.

Under 2002 fanns 135 praktikanter. Diagram 20 visar fördelning på kön och organisation.

Diagram 20: Praktikanter, översikt

Ytterligare några organisationer var på väg att sända ut praktikanter eller övervägde detta.³⁰

³⁰ UBV hade 6 praktikanter som reste ut i november men som inte omfattas här eftersom de inte arbetat 3 månader under 2002. AG och UG hör också till de organisationerna som överväger att utnyttja praktikantbidraget i framtiden.

Av praktikanterna var samtliga svenskar utom en som kom från annat EU-land.

71% var kvinnor och 29% män. Den kvinnliga övervikten var därmed ännu större än i gruppen utsänd personal. Om praktikanterna kommer att utgöra den framtida resursbasen skulle det kunna spegla en trend mot en allt större kvinnodominans inom biståndet.

Genomsnittsåldern var 25 år för både män och kvinnor. Skillnaderna mellan de olika organisationerna var marginella.

22% hade eftergymnasial utbildning med akademisk examen, 30% eftergymnasial utbildning utan akademisk examen och 48% gymnasial utbildning. Skillnaderna i utbildning mellan män och kvinnor var relativt små.

50% av praktikanterna hade allmän grundutbildning. 17% hade en utbildning inom förvaltning/ekonomi/samhälls/beteendevetenskap. Övriga var relativt jämt fördelat mellan industri/teknik/naturvetenskap, pedagogisk utbildning, vårdutbildning och estetisk/humanistisk/religiös utbildningar.

Praktikanterna var i genomsnitt ute 6,3 månader. För SMR var genomsnittstiden 6,7 månader, för PMU 5,7 månader och för Forum Syd 5,3 månader.

Sju personer (5%) hade medföljande under sin stationering.

46% arbetade inom utbildningssektorn, 15% inom demokrati/MR och fred och 6% inom hälsa.

Praktikanternas huvudsakliga funktion har förstås varit praktik, men i ett fall har man uppgett att det varit stöd till genomförande av insatser.

I nästan samtliga fall (98%) har personen varit placerad i en lokal organisation.

86% av praktikanterna utsända av PMU och 30% av de utsända av SMR var placerade i en religiös rörelse. Förutom en praktikant som arbetat inom en statlig myndighet var alla andra placerade inom enskild organisation av annat slag.

I 30% av fallen var tjänsten knuten till ett svenskfinansierat projekt/program. Det var vanligast för PMUs praktikanter men relativt sällsynt för Forum Syds och SMRs praktikanter.

Praktikanterna hade i allmänhet ingen eller en mycket begränsad lön. Vanligare var att de fick en ersättning i form av ett traktamente.

De genomsnittliga personalkostnaderna (eventuell lön samt övriga direkta personalkostnader) var i snitt 7 709 kr/mån. Kostnaderna skilde sig dock mellan olika organisationer. För Forum Syd var de i snitt 10 151 kr, för PMU 8 287 kr och för SMR 6 870 kr.

Samtliga praktikanter var (definitionsmissigt) finansierade genom Sidas praktikantbidrag vilket 2002 uppgick till 12 286 kr/mån.³¹ Den egna finansieringen av praktikanterna var 2%.

³¹ Praktikantbidraget är satt till 3,8 basbelopp/år. Basbeloppet uppgick 2002 till 38 800 vilket ger 147 440 per år eller 12 286 per mån

7 Slutord

Från de data som redovisats träder olika persontyper fram. Vi har den ”typiska volontären”, en kvinnlig akademiker i 45-årsåldern med fem års tidigare erfarenhet från utvecklingsländer. Hennes placering är på två och ett halvt år och hon arbetar främst med kompetens och organisationsutveckling. Hon har en grundlön kring 9 000 kr i månaden men kostnaden för Sida är nästan den dubbla när direkta personalomkostnader är medräknade.

Även den ”typiske icke-volontären” är akademiker men är något år äldre och har ytterligare något års erfarenhet från utvecklingsländer än volontären. Det kan lika gärna vara en man som en kvinna. Personens placering är på drygt två år och han/hon arbetar vanligen med administration, samordning och ledning. Personen tjänar i snitt 22 000 kr i månaden. Även om personalomkostnader tillkommer är kostnaden för Sida inte mer än lönen eftersom den utsändande organisationen står för en betydande del av finansieringen.

Samtidigt som detta ger oss intressanta bilder finns det anledning att vara försiktig med medelvärden och generaliseringar. Kartläggningen visar kanske främst på den enorma mångfald som finns i fråga om placeringar, arbetsuppgifter, kompetens, ekonomiska villkor, finansiering och mycket annat. Skillnaderna mellan organisationerna är betydande. Huvudslutsatsen blir att man inte kan dra alla personalinsatser över en kam.

Kartläggningen är tänkt att ligga till grund för en mer djupgående analys av personalinsatser i biståndet. En fråga som inte besvaras i den här rapporten är varför det ser ut som det gör? Vad beror de stora skillnaderna på? Svar kan dels sökas dels inom de svenska organisationerna själva: ideologi, tradition, organisationsstruktur, medlemsbas, kompetens, ekonomi och annat som styr verksamheten. De kan också sökas i samarbetsländerna och de behov samarbetsorganisationerna ger uttryck för. Vidare måste de sökas i Sidas regelverk och anslagsstruktur som kan ge incitament i olika riktningar.

En annan fråga, som heller inte har behandlats här, är hur det borde se ut? I vilken omfattning, och med vilket syfte bör man finansiera personal? Svenskar eller personer från samarbetsländerna? I vilka former? Vilka är alternativen? De stora skillnaderna organisationerna emellan torde vara en bra utgångspunkt för diskussion.

Slutligen, vilken är Sidas roll i detta? Hur styr Sida enskilda organisationers personalinsatser genom sina olika anslag, villkor och riktlinjer? I vilken grad bör Sida styra enskilda organisationers personalinsatser och i så fall, i vilken riktning, för att bidra till ett bra bistånd?

Den bild som presenterats här kan förhoppningsvis bidra till diskussionen kring dessa och andra frågor.

Bilaga 1: Uppdragsbeskrivning

Kartläggning av omfattningen av personalinsatser inom eo-anslaget och övriga sidabidrag till svenska enskilda organisationer i utvecklings-samarbetet

1. Bakgrund

Sida önskar att tillsammans med svenska organisationer genomföra en bred översyn av personal inom utvecklingssamarbete. Översynen ska handla om dess nuvarande funktion, identifiera framtida utmaningar samt arbeta med dessa organisationer och Sida tillsammans. Detta behövs dels för att harmonisera instrumenten gentemot de förändringar i omvärlden som har ägt rum inom området personalbistånd i utvecklings-samarbetet och dels för att integrera de nya förhållningssätt som framkommer i bland annat Globkom och Sidas Perspectives on Poverty. Som bakgrund till och en utgångspunkt för den översynen vill Sida ge uppdrag till konsult att genomföra en kartläggning över hur systemet fungerar idag och hur EO-anslaget samt andra Sida-bidrag (RELA, DESO, HUM m.fl.) till svenska enskilda organisationer används inom ramen för personalinsatser i fält.

2. Syfte

Kartläggningen kommer att utgöra en delrapport i översyn av personal i utvecklingssamarbete 2003–2004. Översynen syftar till att utforma ett gemensamt förhållningssätt gällande personalinsatser inom utvecklingssamarbete i framtiden. Detta uppdrag är en kartläggning av omfattningen av personal i fält med Sidabidrag. Rapporten skall framförallt ge en bild av omfattningen av personal i fält, vilka kategorier som finns samt kostnader för dessa och utnyttjat anslag.

3. Uppdraget

Studien som här avses skall belysa den totala omfattningen av personalinsatser som år 2002 bekostades med medel från EO-anslaget. Studien skall också belysa andra personalinsatser/kostnader som organisationerna finansierat med Sidabidrag.

Kartläggningen skall belysa omfattningen av utlandsstationerad personal i fält avseende år 2002, EO-delpost och till EO delegerat Östanslag (80/20) samt i förekommande fall andra svenska organisationers

övriga bidrag från Sida. Konsulten skall inventera omfattningen (identifiera vilka organisationer det är) av Sidabidrag till svenska enskilda organisationer för personalinsatser. Kartläggningen skall därmed omfatta även en sammanställning över hur Sida arbetar gentemot organisationerna.

Följande personalkategorier skall kartläggas

- volontär/praktikanter
- personal finansierade med medel inom utvecklingsprojekt 20/80 samt 100% finansiering
- administrativ personal
- nationellt anställd personal
- annan kategori (konsulter)

I uppdraget ingår att tillsammans med varje identifierad organisation gå igenom och kartlägga:

- totala kostnader (löner m.m.) för personal i fält
- fördelning av kostnaderna inom Sidabidraget, administration, schabloner, 20/80 etc.
- redogörelse av kostnader för svenskar respektive nationell personal
- omfattning i tid för utsänd personal
- vilka länder/regioner som berörs, spridning geografiskt

Där organisation mottar bidrag från andra avdelningar och enheter inom Sida (SEKA/HUM, RELA, DESO etc.) skall i förekommande fall kartläggningen även innefatta det stödet (se ovan).

För bidragsförmedlande organisation skall kartläggningen innefatta bidragsmottagarnas personalinsatser med Sidabidrag.

4. Metod och tidplan

Uppdraget skall utföras i Sverige i form av en desk study och avslutas senast den 15 november 2003. Rapporten skall innefatta en beskrivning av personalomfattning i fält inom varje organisation.

Uppdragets omfattning beräknas till högst 200 timmar inkl. föredragning i samband med Rådslag kring personal i utvecklingssamarbete i Härnösand v.45 2003.

Uppdraget kan dels genomföras med en enkät till samtliga organisationers administrativa avdelningar och dels genom personliga besök och intervjuer för att följa upp enkätsvaren.

Utöver konsultarvode skall inom budget för uppdraget anges kostnad för resor två gånger ToR Stockholm–Härnösand i samband med presentation av kartläggning. Mat och logi i Härnösand behöver inte belasta denna budget.

5. Avgränsning

I uppdraget ingår inte att belysa hur mycket inom utvecklingsprojekten som används till resor för uppföljning, resurspersoner för genomförande av kurser och seminarier etc.

6. Rapportering

Uppdraget skall redovisas i en skriftlig rapport omfattande högst 40 sidor och överlämnas till Sida senast den 15 november 2003. I syfte att underlätta redigering och tryckning skall rapporten även överlämnas till Sida i form av en diskett kompatibel med Microsoft Windows operativsystem.

Konsulten skall vara tillgänglig för att presentera upplägg för kartläggningen samt eventuellt preliminära resultat på Sida Härnösand i samband med rådslag kring personal i utvecklingssamarbete v.45 2003.

Att halvera fattigdomen i världen till år 2015 är vår tids största utmaning. Det kräver samarbete och uthållighet. Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens. Det gör världen rikare.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm
Besöksadress: Sveavägen 20
Telefon: 08-698 50 00
Telefax: 08-698 56 15
www.sida.se, info@sida.se